

2025-08-20

Naturvärdesinventering i Storängsbotten, Gärdet

Naturvärdesinventering enligt SIS 199000:2014, med tillägg naturvärdesklass 4 och inventering av naturvårdsträd

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: OKK+

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Uppdragsansvarig: Rikard Anderberg

Medverkande: Maya Edlund, Rikard Anderberg

Rapporten bör citeras: Edlund, M, Anderberg R. 2023. Naturvärdesinventering i Storängsbotten, Gärdet. Ekologigruppen AB.

Intern granskning av rapport: Rikard Anderberg 2023-09-07

Foton: Om inget annat anges: Maya Edlund

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 10308

Bilden på framsidan visar mycket gamla och skyddsvärda ekar i anslutning till Lidingövägen.

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	5
<i>Omfattning och avgränsningar</i>	6
Resultat	7
<i>Allmän beskrivning av området</i>	7
<i>Naturvärdsstatus och övriga utpekanden</i>	7
<i>Naturvärdesinventering</i>	8
<i>Naturvärdesobjekt</i>	8
<i>Landskapsobjekt</i>	15
<i>Naturvärdsarter</i>	16
<i>Naturvärdesträd och alléer</i>	18
<i>Metod</i>	19
<i>Resultat</i>	19
<i>Grön infrastruktur</i>	21
Förslag till ytterligare utredningar	24
<i>Utredningar med lagkrav</i>	24
Referenser	25
Bilaga 1. Objektskatalog	
Bilaga 2. Artkatalog	
Bilaga 3. Metod för naturvärdesbedömning	
Bilaga 4. Trädbilaga	

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av OKK+ genomfört denna ekologiska utredning. Målet med utredningen har varit att sammanställa kunskap om områdets naturvärden. Syftet är att skapa ett kunskapsunderlag för att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med en ny detaljplan.

Allmän beskrivning av området

Inventeringsområdet ligger på Norra Djurgården i Stockholm, strax norr om Lidingövägen, och utgörs av parkmiljöer och gräsytor kring Kungliga tennishallen. I de nordvästra delarna av området finns en nyanlagd parkmiljö med dammar, öppna gräsytor, samt en enkelradig lindallé. Ett flertal värdefulla äldre ekar förekommer inom inventeringsområdet, främst i anslutning till tennishallen i öster.

Naturvärden

De högsta naturvärdena i området är knutna till dess förekomster av mycket gamla jätteekar, där ett flertal träd har stamskador, håligheter och mulm, vilka utgör viktiga strukturer för många ovanliga arter knutna till äldre ekar.

Naturvårdsarter

I området har 13 naturvårdsarter påträffats i samband med naturvärdesinventeringen, eller är kända från databasen Artportalen, bland annat den rödlistade och skyddade fågelarten björktrast (NT), samt de rödlistade arterna skogsalm (CR), bredbandad ekbarkbock (EN) och svedjenäva (NT). Ytterligare en naturvårdsart med mycket högt indikatorvärde, gulsippa, har rapporterats i databasen artportalen.

Naturvärdesträd

Inom området finns nio särskilt skyddsvärda träd (klass 1), samt en lindallé som uppnår biotopsskyddsstatus enligt miljöbalken.

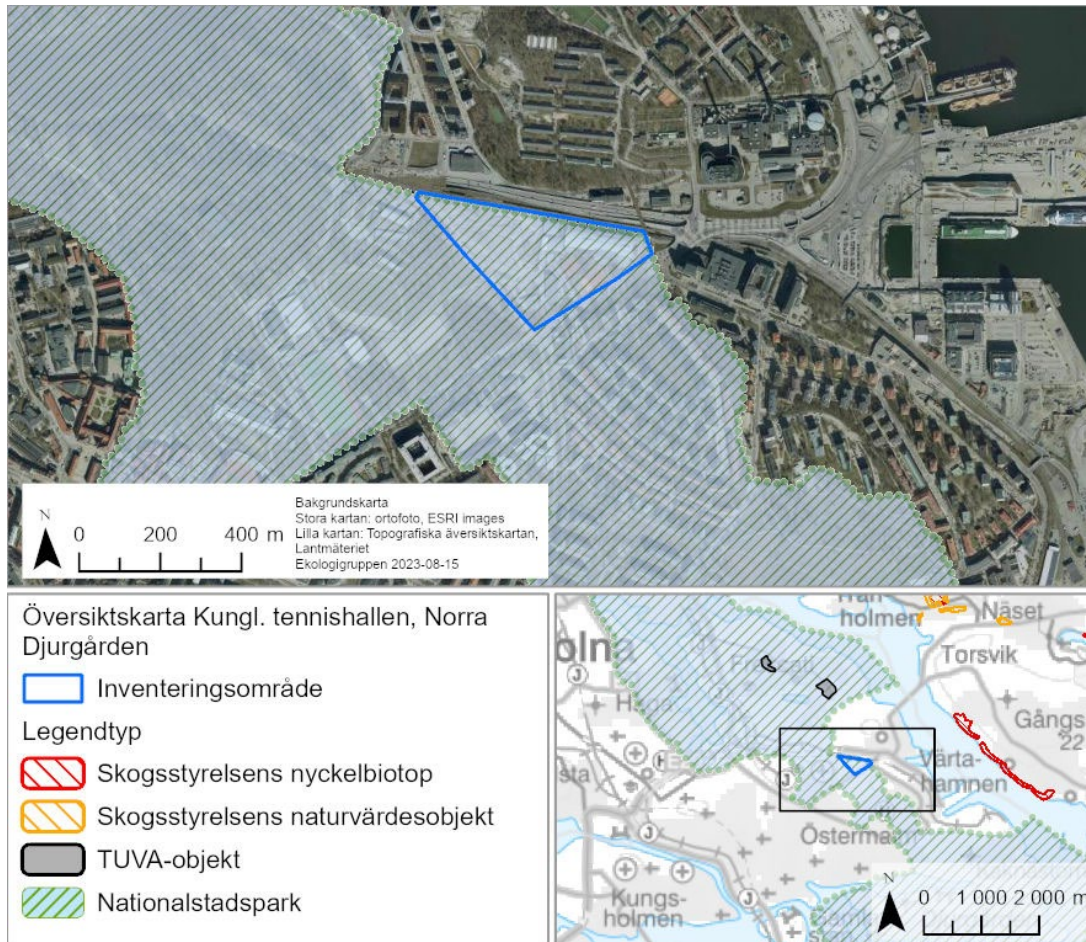
Förslag till vidare utredning

- **Fågelinventering.** Inventeringen av fåglar bör inriktas speciellt mot de skyddsvärda arter som är listade i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller är rödlistade. Inventeringen syftar till att konstatera förekomst, häckningsstatus och möjliga respektive troliga eller säkerställda revir. Inventeringsområdet har flera hålträd, vilket utgör potentiella häckningsmiljöer för flera hotade fågelarter.
- **Utred de ekologiska spridningssambanden.** Det är viktigt att kartlägga sambanden för att kunna säkerställa framtida fungerande spridningssamband, framför allt för vedlevande insekter knutna till ek.

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av OKK+ genomfört denna ekologiska utredning. Målet med utredningen har varit att sammanställa kunskap om områdets naturvärden. Syftet är att skapa ett kunskapsunderlag för att kunna beakta ekologiska aspekter i arbetet med en ny detaljplan.

Inventeringsområdet ligger norr om Lidingövägen, i anslutning till Kungliga tennishallen i Stockholm. Läge och avgränsning framgår av Figur 1. Där framgår också områdets relation till kända naturvärden i omgivande landskap.

Figur 1. Inventeringsområdets läge och relation till kända naturvärden och lagskyddad natur i omgivande landskap. Området ligger inom Nationalstadsparken. Bakgrundskartan är Lantmäteriets topografiska webbkarta respektive ortofoto.

Omfattning och avgränsningar

Detta uppdrag omfattar en naturvärdesinventering (NVI) på fältnivå, i enlighet med SIS-standard (SS 199000:2014). I uppdraget har även ingått tilläggen Naturvärdesklass 4 och inventering av naturvärdesträd. Samtliga tillägg utom värdeklass 4 presenteras som separata avsnitt i denna rapport. Omfattningen av detta uppdrag redovisas i Tabell 1.

Tabell 1. Omfattning och geografisk avgränsning av detta uppdrag.

Kategori	Ambitionsnivå och tillägg	Geografisk avgränsning
Nivå	Fält	Inventeringsområdet Figur 1
Detaljeringsgrad	Medel - minsta karterbara enhet 0,1 hektar	
Tillägg	Naturvärdesklass 4	
	Värdeelement – Naturvärdesträd	
	Översiktlig analys av spridningssamband	

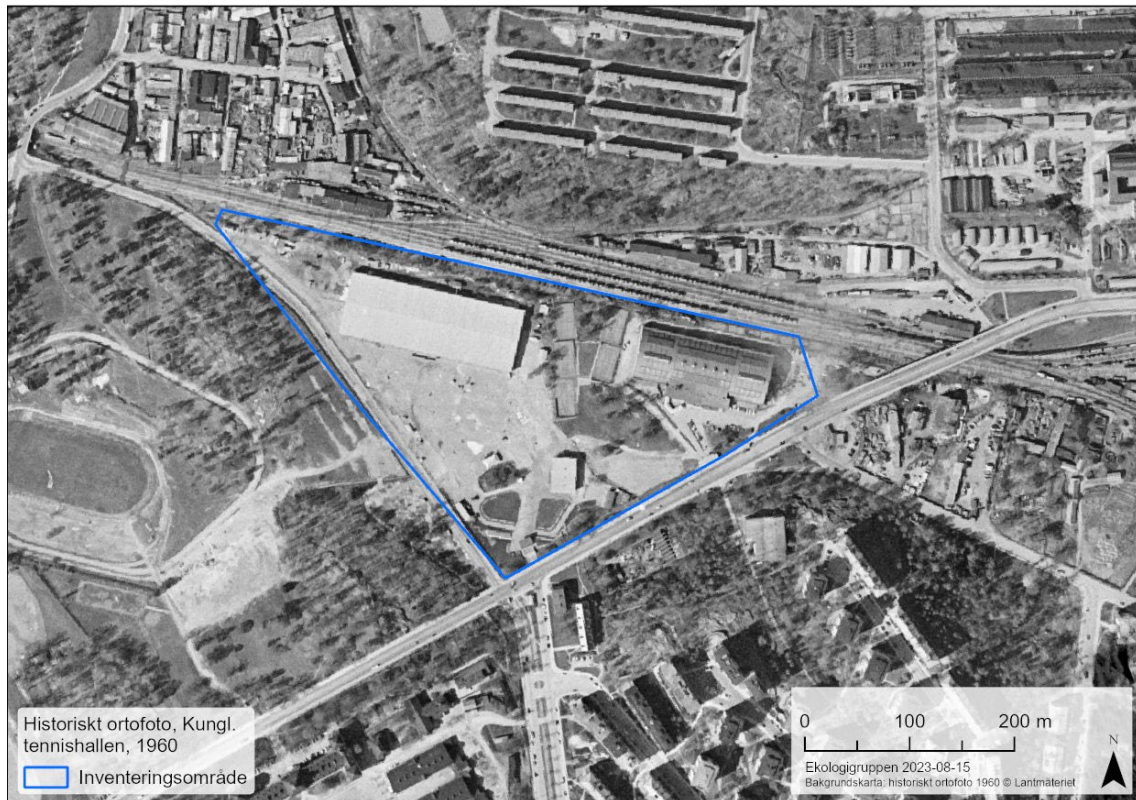
Resultat

Allmän beskrivning av området

Inventeringsområdet ligger strax norr om Lidingövägen på Norra Djurgården i Stockholm, och utgörs av parkmiljöer och gräsytor kring Kungliga tennishallen. Berggrunden i det omkringliggande landskapet utgörs av sura graniter och vackor. Jordarterna domineras av morän och lera i låglänta partier, och av tunna jordlager och berg i dagen i mer höglänta lägen; inventeringsområdet har dock täckts med fyllnadsmassor. I de nordvästra delarna av området finns en nyanlagd park med dammar, öppna gräsytor, samt en enkelradig lindallé. Ett flertal värdefulla äldre ekar förekommer inom inventeringsområdet, främst i anslutning till tennishallen och parkmiljöerna i öster.

Historisk markanvändning

Kungliga tennishallen invigdes 1943, och närområdet har sedan dess utgjorts av brukade ytor och parkmiljöer. Ingen del av inventeringsområdet utgörs idag av äldre skog, men mindre grönytor har en längre rumslig kontinuitet (Figur 2), främst i anslutning till ett antal äldre ekar. Även dessa ytor har dock markberetts, och på de flesta håll gödslats och planterats med gräs, så att enbart själva träden har en längre kontinuitet.

Figur 2. Kungl. Tennishallen, 1960. Inventeringsområdet markerat i blått. Flera av de äldre ekarna i området syns tydligt runt tennishallen i östra delen av området.

Naturvårdsstatus och övriga utpekanden

Skydd enligt miljöbalken

Inventeringsområdet ligger inom Kungliga Nationalstadsparken (Figur 1), som regleras enligt Miljöbalken 4 kapitlet § 7.

Övriga naturvårdsutpekanden

Naturvärden

De jätteekar som finns i inventeringsområdet ingår i norra Djurgårdens eklandskap, och är viktiga för spridning och bevarande av arter knutna till äldre ekar.

Naturvärdesinventering

Nedan presenteras resultatet av naturvärdesinventeringen.

Metod

I en naturvärdesinventering (NVI) enligt SIS-standard ingår endast kartläggning av områden med värde för biologisk mångfald. Bedömningen beskriver endast det aktuella naturvärdet, historiskt eller potentiellt framtida naturvärde bedöms inte. Inventeringen redovisar och beskriver objekt (avgränsade områden) som har naturvärdesklass 1–4 utifrån en standardiserad skala (Figur 3). Områden med lägre naturvärde presenteras i Figur 4, men redovisas inte närmare.

Figur 3. I en NVI enligt SIS SS 199000:2014 värderas naturområdets betydelse för biologisk mångfald i en tre- eller fyrgradig skala där objekt med klass 1 har högsta naturvärde.

Standarden för naturvärdesinventering har tagits fram av Trafikverket och ledande svenska naturmiljökonsulter där Ekologigruppen ingått som en av de medverkande. Metoden sammanfattas i Bilaga 3 och beskrivs i detalj i SIS rapport (SS 199000:2014). Bedömningen utgår från områdets biotopvärden och vilka arter som utnyttjar det. Fältinventeringen utfördes av Maya Edlund den 7 juni år 2023. Fynd rapporterade i databasen Artportalen har undersökts för att komplettera bedömningarna.

Osäkerhet i bedömningen

Området fältbesöktes i början av juni (NVI), samt i början av augusti (inmätning av naturvärdesträd). Artvärden är framför allt bedömda från förekomsten av kärlväxter, mossor, lavar, vedsvampar, samt spår av vedlevande insekter. Eftersom ingen detaljerad insektsinventering har gjorts inom ramen för den aktuella naturvärdesinventeringen har klassningen i vissa objekts bedömts som preliminär på grund av de höga potentiella insektsvärden som är kopplade till främst äldre ekar. I de fall preliminära bedömningar av naturvärdesobjekt förekommer framgår detta i objektskatalogen (Bilaga 1) och i sammanfattningen av naturvärdesobjekten nedan. En undersökning av hur framför allt insekter knutna till ekarna kan påverkas av förändringar av detaljplanen (exempelvis genom förändrade spridningsmöjligheter och ljusföroreningar) är lämplig.

Naturvärdesobjekt

4 objekt med höga naturvärden och 3 objekt med påtagliga värden har urskilts (Figur 4). Objekt med högsta naturvärde och objekt med visst värde har inte påträffats i området. Övriga delar av området bedöms ha låga naturvärden. I objektskatalogen (bilaga 1) redovisas respektive objekts naturvärde i detalj och här finns också bilder från varje objekt. Nedan presenteras resultatet av naturvärdesinventeringen.

Figur 4. Naturvärdesobjektens läge och fördelning inom inventeringsområdet. Höga naturvärden finns i anslutning till ekarna, främst i anslutning till tennisplanerna i de sydöstra delarna av inventeringsområdet. Detaljerad beskrivning av alla naturvärdesobjekt finns i bilaga 1.

Högt naturvärde – naturvärdesklass 2

I inventeringsområdet har fyra objekt med högt naturvärde (klass 2) påträffats (Figur 4). Totalt täcker naturvärdesklassen en yta på cirka 0,4 hektar. Dessa objekt utgörs av parkmiljöer, samt busk- och slymarker med ett artfattigt fåltskikt, men med flera förekomster av jätteeckar, där många träd är innanmurkna och har stora stamhäligheter, vilket är värdefulla strukturer för en stor mängd fåglar, fladdermöss, svampar och vedlevande insekter. I samtliga objekt i värdeklassen är objektets värde knutet till jätteeckarna. Ekarnas läge i stadsnära miljö innebär att florans av trädlevande mossor och lavar (epifyter), som ofta är mycket rik på äldre ekar, är mycket artfattig till följd av historiska luftföroreningar såsom svaveldioxid. Inga naturvårdsrelevanta trädlevande naturvårdsarter av mossor och lavar förekommer i inventeringsområdet. Trots att få naturvårdsarter har hittats i objekten bedöms dess potential att hysa förekomster av sällsynta och hotade arter hög, främst insekter knutna till äldre ekar. Samtliga objekt med gamla ekar har därför en preliminär klassning av naturvärdena eftersom insekter knutna till dessa ekar kräver en mer utförlig undersökning än vad som ryms inom det aktuella uppdraget.

Mer om värdeklass högt naturvärde – Naturvärdesklass 2

I denna klass bedöms varje objekt vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå och objekten bör så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (miljöbalken 3 kap. 3 §). I dessa objekt finns höga eller påtagliga biotopvärden knutna till i landskapet ovanliga strukturer som är viktiga för biologisk mångfald. Oftast uppfyller naturtypen kvalitetskrav som ställs på Natura-naturtyp. I objekt inom denna värdeklass förekommer ofta hotade eller rödlistade arter.

Objekt 4 (Figur 5) utgörs av en busk- och slymark som sträcker sig längs med Lidingövägen, och är därför kraftigt bullerstörd. I objektet finns två innanmurkna jätteekar, till vilka de flesta av objektets värden är knutna. I den ena eken, som är döende, finns flyghål av den sällsynta skalbaggen bredbandad ekbarkbock (rödlistad som starkt hotad - EN). En skyddszon har lämnats runt trädet, eftersom även ekarnas rötter räknas till ytans värden.

Objekt 7 (Figur 5) utgörs av en artfattig parkmiljö med en gödslad och sådd gräsmatta, samt en renskrapad häillyta. I objektet finns fyra jätteekar, varav tre är hålträdd. Ett av trädens stamhålighet är cementfylld. Objektets värden är helt knutna till ekarna (i övrigt har objektet lågt naturvärde).

Objekt 6 utgörs av en buskplantering vid en parkeringsplats, med en jätteek. Objektets värden är helt knutna till eken (i övrigt har objektet lågt naturvärde).

Objekt 5 utgörs av en liten, störd yta av ruderatmarks karaktär. Markskiktet domineras av vanliga och näringsgynnade arter som hundkåx och åkertistel. I objektet finns en innanmurken jätteek. Objektets värden är helt knutna till eken (i övrigt har objektet lågt naturvärde).

Figur 5. I objekt med ett högt naturvärde (klass 2) är värdet i samtliga objekt främst knutet till dess förekomster av jätteeckar. Övre raden: objekt 7, nedre raden: objekt 4. Den nedre av ekarna har flyghål av bredbandad ekbarkbock.

Påtagligt naturvärde – naturvärdesklass 3

I inventeringsområdet har 3 objekt med påtagligt naturvärde (klass 3) påträffats (Figur 3). Två av objekten har preliminär klassning av naturvärdet). Totalt täcker naturvärdesklassen en yta på cirka 3,7 hektar.

Ett av objekten utgörs av naturtypen antropogen limnisk miljö (objekt 3, dammarna), ett av naturtypen industrimark/torr ruderatmark (objekt 1) och ett av naturtypen öppen kultiverad gräsmark (objekt 2). Samtliga objekt i värdeklassen saknar lång kontinuitet och den naturlighet som typiskt präglar objekt med högt eller mycket högt värde, och i flera av objekten förekommer endast ett fåtal naturvårdsarter.

Mer om värdeklass påtagligt naturvärde – Naturvärdesklass 3

I denna klass behöver inte varje enskilt objekt vara av betydelse för biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå. Däremot bedöms objekten vara av särskild betydelse för att den totala arealen av sådana områden ska kunna bibehållas och deras ekologiska kvalitet upprätthållas eller förbättras (se SS 19900:2014). Ekologigruppen tolkar det som att objekt i denna värdeklass är av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på kommunal nivå och kan vara av betydelse för en sammanhängande grön infrastruktur.

Objekt 3 (Figur 6) utgörs av nyanlagda dammar med planterad, men inhemska våtmarksflora, med bland annat bredkaveldun, missne, skogssäv, svärdslilja och ett flertal starrar. Vid fältbesöket i juni observerades en relativt hög diversitet av insekter knutna till vatten, bland annat flera arter av vanliga trollsländor och dagsländor. Naturvärdet är enbart preliminärt, eftersom en utförlig insektsinventering krävs för en säker klassning. Inga groddjur noterades under fältbesöket, men objektet bedöms trots detta ha ett potentiellt värde för dessa.

Objekt 1 (Figur 6) utgörs av en inhägnad ruderatmark med öppna grusytor och upplagda högar av rivningsmaterial och sten. Bitvis förekommer en rikt blommande flora dominerad av vanliga, men pollen- och nektarrika arter som ryssgubbe, men även ett fåtal naturvårdsarter förekommer, bland annat prästkrage, käringtand och luddlosta. Även naturvårdsarten svedjenäva har rapporterats från objektet i databasen Artportalen. Svedjenävan dyker ofta tillfälligt upp efter bränder eller varma somrar men kan finnas kvar i jorden som vilande frön under lång tid. Då objektet var inhägnat och därför inte kunde inventeras i detalj är klassningen preliminär.

Objekt 2 (Figur 6) utgörs av en nyligen anlagd parkmiljö med öppen gräsmark och en enkelradig lindallé, som har förlängts med ytterligare 11 nyplanterade träd. De nyplanterade träden uppnår ännu inte biotopsskyddsstatus enligt miljöbalken (under 20 centimeter i diameter och under 30 år gamla). Markskiktet domineras av en torkanpassad flora, dominerad av gräs såsom svinglar, och av blommande örter, bland annat naturvårdsarterna käringtand, blåeld och prästkrage. I markskiktet växer snabbetablerade mossor, bland annat stor neonmossa, samt mer triviala arter såsom brännmossa. Objektet är välbesökt av vanliga dagfjärilar, bland annat puktörneblåvinge.

Figur 6. Objekt med påtagligt naturvärde (klass 3). Övre raden vänster: objekt 3, höger: objekt 1. Nedre raden: objekt 2.

Visst naturvärde – naturvärdesklass 4

I inventeringsområdet har ett objekt med visst naturvärde (klass 4) påträffats (objekt 8, Figur 4). Totalt täcker naturvärdesklassen en yta på cirka 0,3 hektar. I naturvärdesklassen ingår objekt med vardagsnatur som har vissa naturvärden, men som i allmänhet är vanligt förekommande och främst hyser livsmiljöer för vanliga arter. Objekt 8 utgörs av en gräsyta med unga träd, samt buskar och sly med vissa värden för exempelvis fåglar och insekter.

Mer om värdeklass visst naturvärde – Naturvärdesklass 4

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå. Däremot är objekten i värdeklassen av betydelse för att stärka den gröna infrastrukturen och därigenom se till att den ekologiska kvaliteten på intilliggande objekt med högre värden upprätthålls. Ekologigruppen tolkar det som att denna värdeklass är av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på lokal nivå. Objekt inom denna värdeklass kan vara av betydelse för att populationerna av vanliga arter ska fortsätta att vara vanliga.

Lågt naturvärde

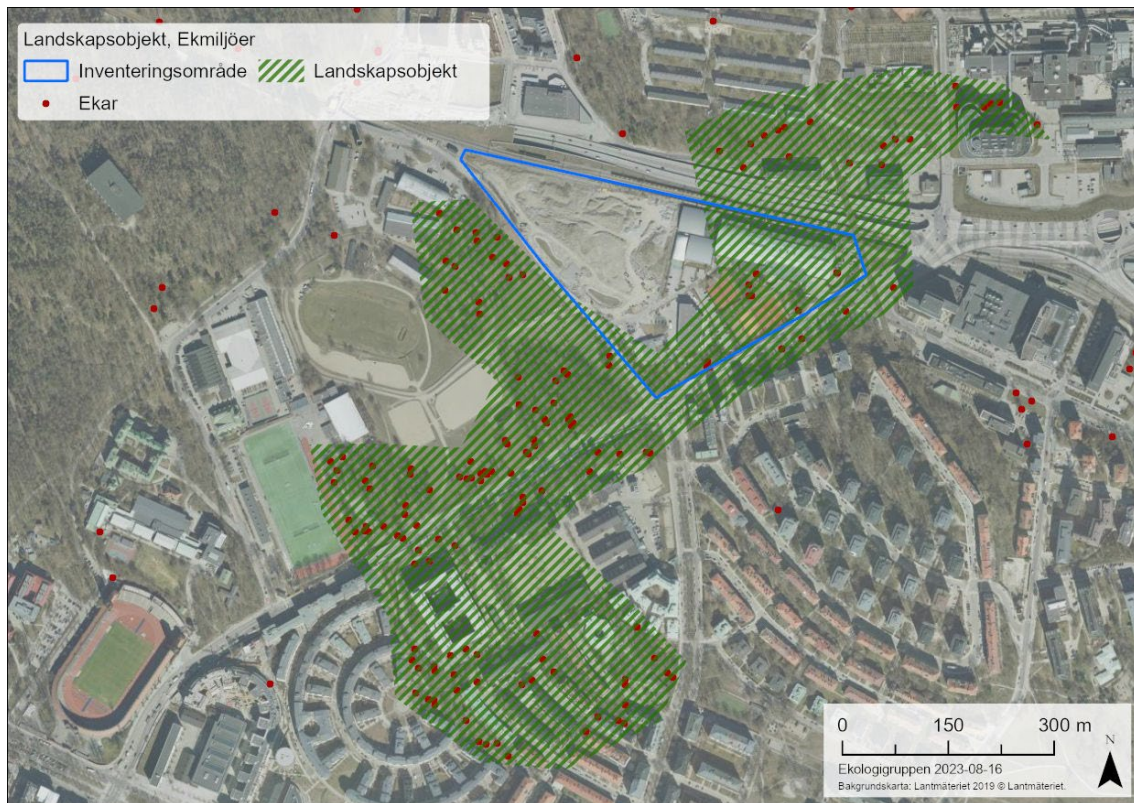
I inventeringsområdet finns några ytor med dåliga förutsättningar för biologisk mångfald. De utgörs av bebyggda- och hårdgjorda ytor, samt ytor med kortklippta bruksgräsmattor. Områdena saknar i stort sett naturvårdsarter, samt värdefulla strukturer och element för biologisk mångfald såsom bärande buskar, äldre träd, inhemska växter och död ved.

I värdeklassen ingår ytor där ekar har planterats. Dessa är värdefulla för att säkerställa ekkontinuiteten i området på sikt. Trots att dessa ytor har låga naturvärden idag är det därför eftersträvansvärt att dessa träd tas i beaktande vid förändringar av detaljplanen.

Landskapsobjekt

Landskapsobjekt avgränsas när flera naturvärdesobjekt i en eller flera naturtyper tillsammans bildar ett sammanhängande landskap med större betydelse för biologisk mångfald. Det kan också avgränsas i områden som under en kort period under året har betydelse för flera arter. I det inventerade området har ett landskapsobjekt avgränsats (Figur 7).

Inventeringsområdets Jätteekar ingår i Djurgårdens eklandskap (Widenkalk 2018) och är viktiga för spridning av arter knutna till grova äldre träd, samt för mulmlevande arter och arter knutna till trädhåligheter. Ett flertal hotade arter knutna till äldre ek finns rapporterade i artportalen från närliggande ekmiljöer, bland annat insekterna brokig barksvartbagge (VU), skeppsvarvsfluga (NT) och ekmulmbagge (NT), samt ytterligare fynd av bredbandad ekbarkbock (EN) som även finns i inventeringsområdet, både i ekmiljöerna väster och norr om inventeringsområdet. Dessutom finns en stor mängd ved- och marksvamp knutna till äldre ek i närområdet, bland annat kärnticka (VU), bleksopp (VU), sommarsopp (VU), blekticka (NT) och oxtungssvamp (NT). Ekarna i inventeringsområdet knyter ihop ekmiljöerna söder- och sydväst om området med ekmiljöer i nordöstlig utsträckning, och är sannolikt viktiga för att koppla samman dessa miljöer, främst för insekter med begränsad spridningsförmåga.

Figur 7. Landskapsobjekt som avgränsats inom/i närheten av inventeringsområdet. Inventeringsområdets ekar ingår i ett landskapsobjekt med ek, som till största delen utgörs av grova, äldre träd. Ekdata från Stockholms Stads ekadatabas (Widenkalk 2018).

Naturvårdsarter

En naturvårdsart är en art med specifika krav på sin miljö. Genom sin förekomst signalerar arten att det finns naturvärden i ett område och att det kan finnas fler sällsynta och/eller rödlistade arter.

I området har 13 naturvårdsarter påträffats i samband med naturvärdesinventeringen eller är kända från databasen Artportalen. Från Artportalen har endast artfynd som bedömts som rimliga inkluderats. Hantering av fynd från Artportalen beskrivs i metodbilagan (Bilaga 3).

Förekomster av alla påträffade skyddade arter, rödlistade arter och arter med mycket högt indikatorvärde finns listade i Tabell 2. En fullständig förteckning av alla noterade naturvårdsarter i området, inkluderande arter med lägre indikatorvärde, samt information om vad arterna indikerar, finns i Bilaga 2.

Mer om naturvårdsarter

Naturvårdsarter är utpekade av myndigheter i olika inventeringar och sammanhang. De sammanfattas av Artdatabanken SLU i rapporten "Naturvårdsarter" (Hallingbäck 2013). Exempel på naturvårdsarter är rödlistade arter, fridlysta arter, Skogsstyrelsens signalarter, Jordbruksverkets ängs- och betesmarksarter och Ekologigruppens egna naturvårdsarter.

Naturvårdsarterna är olika bra på att indikera naturvärde. Ekologigruppen delar in dem i olika kategorier (indikatorvärde) med klasserna mycket högt, högt, visst och ringa, beroende på miljökrav och sällsynthet.

Tabell 2. Funna naturvårdsarter i området. Tabellen innefattar skyddade arter, rödlistade arter och arter med mycket högt indikatorvärde. Kolumnen Skydd anger vilka paragrafer i artskyddsförordningen (ASF) som skyddar arten och R.K anger rödlistningskategori enligt följande: NT - nära hotad, EN - starkt hotad, CR - akut hotad-. Tabellen är sorterad så att skyddade arter listas först, därefter rödlistade arter, samt sist övriga naturvårdsarter sorterade efter indikatorvärde.

Svenskt namn	Skydd ASF / R.K	Indikatorvärde	Förekomst	Källa
Björktrast	4 § / NT	Ringa	Objekt: 4, 7, 8	Ekologigruppen 2023
Bredbandad ekbarkbock	-/EN	Mycket högt	Objekt: 4	Ekologigruppen 2023
Svedjenäva	-/NT	Mycket högt	Objekt: 1	Artportalen 2021
Skogsalm	-/CR	Ringa	Objekt: 8, 7	Ekologigruppen 2023
Gulsippa	-	Mycket högt	Objekt: 4	Artportalen 2012

Skyddade arter

I området förekommer en art som är skyddad enligt svensk lag (SFS 2007:845, se faktarutor nedan). Förekomsten redovisas nedan samt i Bilaga 2.

Artskyddsförordningen

Artskyddsförordningen är en svensk lagstiftning som bland annat innebär fridlysning av arter, däribland alla vilda fågelarter, alla grod- och kräldjursarter, alla fladdermöss och ett antal andra djur och växter. Olika arter har olika skydd beroende på vilken paragraf i artskyddsförordningen som reglerar respektive art. Förenklat kan man säga att alla de listade arterna är fridlysta, det vill säga att det inte är tillåtet att samla in, skada eller döda de listade arterna.

Dispens från förbudet för vilda fåglar, samt andra djur och växter uppräknade i bilaga 1, kan endast erhållas om projektet eller planen är av allt överskuggande allmänintresse. Därför är det i de flesta fall alltid nödvändigt att genomföra skyddsåtgärder för att undvika dispensprövning. Dispenskraven för arter listade i bilaga 2 är inte lika stränga.

Skyddade fågelarter enligt 4 § artskyddsförordningen

En naturvårdsrelevant fågelart har noterats inom inventeringsområdet (Tabell 2). Ingen riktad fågelinventering har genomförts i området, och troligen förekommer fler naturvårdsrelevanta fågelarter i och kring inventeringsområdet.

I denna rapport har endast fågelarter inkluderats i de fall dessa utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå. Dessa kallas här för naturvårdsrelevanta arter och omfattar arter som är rödlistade arter (se faktaruta), arter som är

listade med N i artskyddsförordningen samt sådana arter som uppvisar en starkt negativ trend lokalt eller nationellt.

Artskyddsförordningen 4 § - fåglar

Fridlysnigen innebär att det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att
  - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
  - b) återupprätta populationen till den nivån.

Alla vilda fåglar i Sverige är skyddade enligt 4 §, men till skillnad mot de arter som omfattas av skyddet i 4 a § artskyddsförordningen, är inte fåglarnas livsmiljöer skyddade i sig. Dock är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om detta riskerar att den lokala populationen inte kan bibehållas på en tillfredsställande nivå.

Nedan beskrivs den naturvärdsrelevanta fågelarten.

Björkrast (*Turdus pilaris*) (NT) Arten blev rödlistad 2020 då en minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Björkrast förekommer över hela landet och häckar i skogar, ofta i anslutning till odlad mark, i parker och trädgårdar. I inventeringsområdet födosökte ett flertal individer i gräsmattorna i objekt 7.

Rödlistade arter

Tre rödlistade arter noterades från området vid denna inventering (Tabell 2). Därutöver är en ytterligare art noterad från området i databasen Artportalen. Två av dessa rödlistade arter (björkrast och svedjenäva) tillhör hotkategorin nära hotade arter (NT), en art, bredbandad ekbarkbock, tillhör hotkategorin starkt hotad (EN), och en, skogsalm, tillhör den högsta hotkategorin akut hotade arter (CR). Nedan redovisas de kända rödlistade arterna från området. Rödlistade arter som också är skyddade enligt artskyddsförordningen (björkrast) behandlas i avsnittet ”Skyddade arter” ovan.

Rödlistan

Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020 (Artdatabanken 2020). Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistkategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad och (DD) kunskapsbrist.

Arter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Bredbandad ekbarkbock (*Plagionotus detritus*) (EN) är en skalbagge som utvecklas under barken av nyligen död ekved, både i stående träd och nedfallna grenar. Förutom ett fåtal lokaler i Småland finns den framför allt på Djurgården i Stockholm. I inventeringsområdet hittades flyghål i en döende jätteek i objekt 4.

Skogsalm (*Ulmus glabra*) (CR). Alla de tre svenska alm-arterna är akut hotade då de är drabbade av den aggressiva almsjukan, som slår ut smittade individer. Att bevara de träd som fortfarande är friska kan bidra till en ökad genetisk variation och kanske på sikt öka resistens mot sjukdomen. Gamla levande träd har höga värden, och hyser ofta förekomster av andra ovanliga och rödlistade arter. I inventeringsområdet finns flera unga almar, men inga äldre träd.

Svedjenäva (*Geranium bohemicum*) (NT). Svedjenävan är en ett (-två) årig, körtelhårig ört med en säregen lukt, som till skillnad från den liknande brandnävan har vita märken i blomman. Fröna kräver höga temperaturer för att gro och blommar främst efter brand, men kan även dyka upp på

solexponerad barmark efter varma somrar. I inventeringsområdet har den rapporterats från objekt 1 i databasen artportalen 2017, och eftersom fröna har mycket lång livslängd är det mycket möjligt att den finns kvar i fröbanken i jorden.

Övriga intressanta naturvårdsarter

I samband med inventeringen påträffades ytterligare 7 naturvårdsarter utöver de skyddade och rödlistade arter som listas ovan, och ytterligare 2 har rapporterats från området i artportalen. De flesta av dessa är konkurrenssvaga arter som främst förekommer i ljusöppna miljöer på genomsläppliga jordarter, bland annat **fältkrassing** (Figur 8), **backvial** och **luddlosta** (Figur 8). Flera gynnas dessutom av mineralrika och/eller magra markförhållanden, bland annat **kvastfibbla**, **blåeld**, **käringtand** (Figur 8), **prästkraige** och **styverlav**. En art som rapporterats i artportalen men som inte påträffades under inventeringen, **gulsippa**, förekommer främst i något slutnare, lundartade miljöer, med basiska markförhållanden.

Figur 8. Vänster: käringtand, mitten: fältkrassing, höger.: luddlosta.

Invasiva arter och negativa indikatorarter

En invasiv art är en art som spridit sig från sitt ursprungliga utbredningsområde med människan, som sprider sig snabbt i sitt nya utbredningsområde, och som bedöms skadlig för de lokala ekosystemen, för infrastruktur, och/eller för människors hälsa. Ytterligare arter som kan vara inhemska kan indikera negativa markförhållanden som typiskt är missgynnsamma för hotade och ovanliga arter. I inventeringsområdet förekommer tre arter som är anses negativa ut ett naturvårdsperspektiv, **jätteloka**, **parksallat** och **praktgulplister**, som alla är mänskligt införda, lättspredda och konkurrenskraftiga (och därmed kan tränga ut andra arter).

Naturvärdesträd och alléer

Inom ramen för uppdraget har Ekologigruppen genomfört en kartering av särskilt skyddsvärda (klass 1) och skyddsvärda träd (klass 2), samt alléträd. Syftet med uppdraget har varit att skapa ett kunskapsunderlag om förekomst av dessa träd inom planområdet, som kan komma att påverkas vid förändringar av detaljplanen. Träd av klass 1 är särskilt skyddsvärda. Dessa träd är särskilt värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer, och kan ofta hysa en värdefull flora- och fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket rekommenderar samråd kring jätteträd (>1 meter diameter) och träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet (Naturvårdsverket 2012): ”Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en anmälan för samråd hos länsstyrelsen”. Alléer

skyddas genom bestämmelser i 7 kapitlet 11 § miljöbalken (1998:808) och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera som reglerar frågor om biotopskyddsområden.

Metod

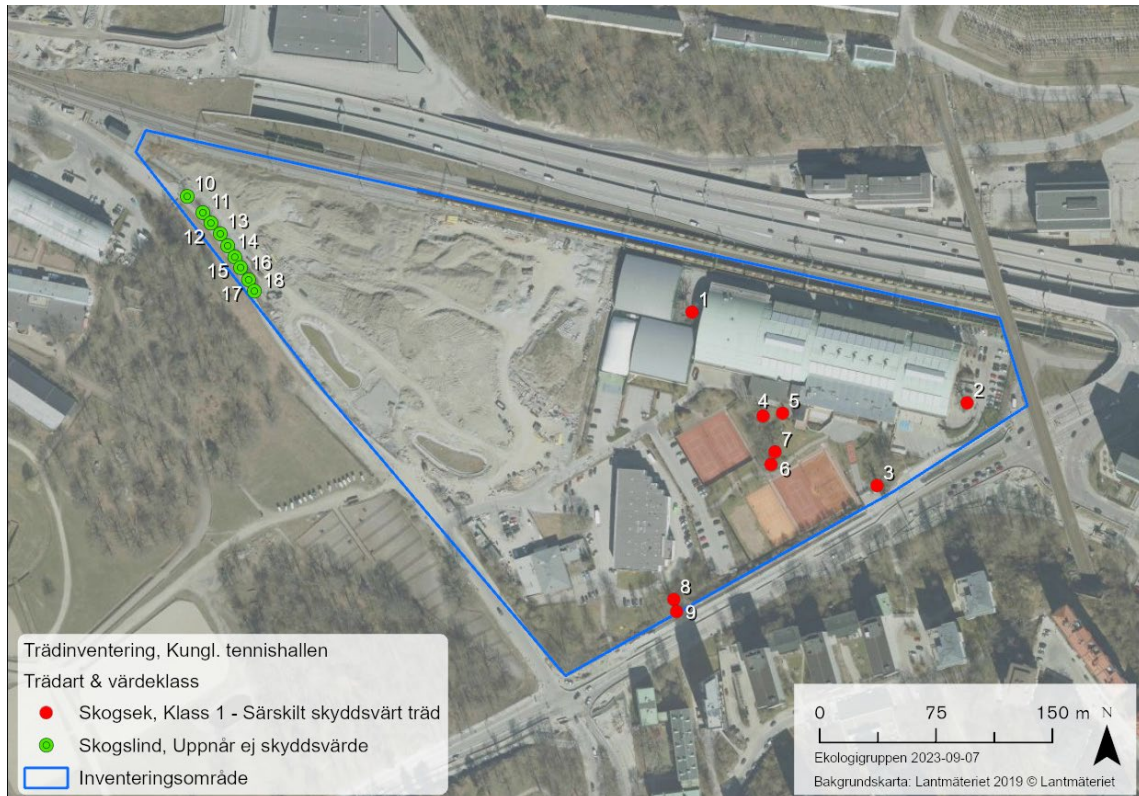
Metodiken för inventering av särskilt skyddsvärda träd följer Naturvårdsverkets standard (Naturvårdsverket 2004) med ytterligare komplettering av Ekologigruppen (bilaga 4). Träden inventeras i fält enligt ett antal kriterier och tilldelas en värdeklass baserat på detta. I denna inventering har träd av klass 1 (särskilt skyddsvärda träd) och klass 2 (skyddsvärda träd) ingått. Utöver dessa har även alléträd som omfattas av det generella biotopskyddet ingått, oavsett deras värdeklass. I inventeringen har bland annat tr addediameter mätts in, och förekomst av håligheter, mulmbildning samt eventuella förekomster av rödlistade arter på träd har noterats. Träden har positionsbestämts med en Leica GG04+, med en lägsta noggrannhet satt till 50 cm i ett genomsnitt av 10 inmätningpunkter. Fältinventeringen genomfördes av Maya Edlund och Rikard Anderberg den 9 augusti 2023. På grund av interferens från kringliggande trädskronor och byggnader kan noggrannheten avvika något. För en exakt inmätning med centimeternoggrannhet måste en totalstation användas.

Resultat

Totalt noterades nio skogsekar som uppfyller kriterierna för särskilt skyddsvärda träd (klass 1) inom inventeringsområdet (tabell 2, Figur 9), samt en enkelradig allé med nio skogslindor som uppnår biotopskyddsstatus. Allén är förlängd söderut med ytterligare 11 träd, men dessa uppnår ännu inte biotopskyddsstatus enligt miljöbalken (då stamdiametern i brösthöjd är under 20 centimeter i diameter och träden är under 30 år gamla). För mer information om metodik, och detaljerad information om de värdeklassade träden hänvisas till bilaga 4 och 5 i denna rapport.

Tabell 2. Tabellen redovisar de positionsbestämda träden inom området, med värdeklass och art. Totalt registrerades 18 naturvårdsträd inom inventeringsområdet, varav 9 uppfyller kriterierna för särskilt skyddsvärda träd.

Art	Särskilt skyddsvärda träd, klass 1	Alléträd	Totalt antal naturvårdsträd, (klass 1 och Alléträd)
Skogsek	9	-	9
Skogslind	-	9	9
Totalt	9	-	18

Figur 9. Naturvärds- och alléträd. Totalt finns 9 särskilt skyddsvärda (klass 1) skogsekar i inventeringsområdet. Längs gångvägen i de nordvästra delarna av inventeringsområdet finns en allé med skogslind som omfattas av biotopskyddet. Denna har förlängts med en trädrad söderut, med nyplanterade, unga träd (dessa visas ej i kartan). Siffror vid träden är de ID-nummer som redovisas i trädkatalogen (Bilaga 4).

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Nio skogsekar som främst växer i anslutning till parkmiljöerna kring tennisbanorna (Figur 9) bedöms vara särskilt skyddsvärda, eftersom samtliga har en stamdiameter på mer än 100 cm, och en uppskattad ålder på över 200 år. Sju av dessa har även stamhåligheter (tabell 4, bilaga 4).

Träd av klass 1 är särskilt värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer och kan ofta hysa en värdefull flora- och fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket rekommenderar samråd kring träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet (Naturvårdsverket 2016): ”Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en ansökan för samråd hos länsstyrelsen”.

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Med särskilt skyddsvärda träd avses följande (Naturvårdsverket 2004):

- Jätteträd; träd ≥ 1 meter i diameter. • Mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år. • Grova hålträd; träd $\geq 0,4$ meter på det smalaste stället upp till brösthöjd med utvecklad hålighet i stam (eller gren).

Ekologigruppen (2019) har kompletterat denna klass med en ytterligare klass:

- Skyddsvärda träd; exempelvis gamla träd (för tall gäller över 150 år), träd med förekomster rödlistade arter, eller hålträd som inte är grova.

Gamla träd och träd med stamhåligheter

Ett gammalt träd utvecklar ofta karaktär och strukturer som gynnar en biologisk mångfald. Gamla träd utvecklar ofta håligheter, stamskador med vedblottor, och döda grenar som kan bli hemvist för många arter. Eftersom gamla träd generellt sett är en bristvara är många arter knutna till dessa strukturer hotade. Träd som växer i solbelyst läge kan ofta hysa en intressant insektsfauna och är därför extra värdefulla.

Gamla träd utvecklar också ofta håligheter. I dessa hål börjar bildningen av mulm (finfördelade, nedbrutna djur och växtdelar). Många insekter och andra leddjur är speciellt anpassade för den unika miljön. Ett stort antal arter som lever i mulmträd är rödlistade.

Alléträd

Längs med gångvägen i den västra delen av inventeringsområdet i objekt 2 finns en enkelradig allé med nio skogslindor. Träden är samtliga över 20 cm i brösthöjdsdiameter och bedöms vara runt 30–40 år gamla, och faller därmed inom definitionen av vuxna träd i alléer (se faktaruta). Därmed är samtliga träd i allén skyddade i enlighet med miljöbalkens föreskrifter. Inget av träden klassificeras som värdefullt för biologisk mångfald, då träden är relativt unga och saknar värdefulla strukturer såsom stamhåligheter och vedblottor, eller påväxt av naturvårdsarter. Allén är förlängd söderut med en trädrad av ytterligare 11 lindor, men dessa är samtliga mycket unga och har en stamdiameter under 20 cm. De är nyplanterade, och eftersom de enhetligt inte uppnår allé-status enligt definitionen för det generella biotopskyddet har dessa träd inte mätts in.

Allé

En allé ska bestå av minst fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad för att omfattas av biotopskyddsbestämmelserna. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, vilket innebär att mer än hälften av träden ska vara vuxna. Med vuxna träd avses träd som mäter minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (det som först uppnås).

Alléer är skyddade inom ramen för miljöbalkens generella biotopskydds-föreskrifter.

Grön infrastruktur

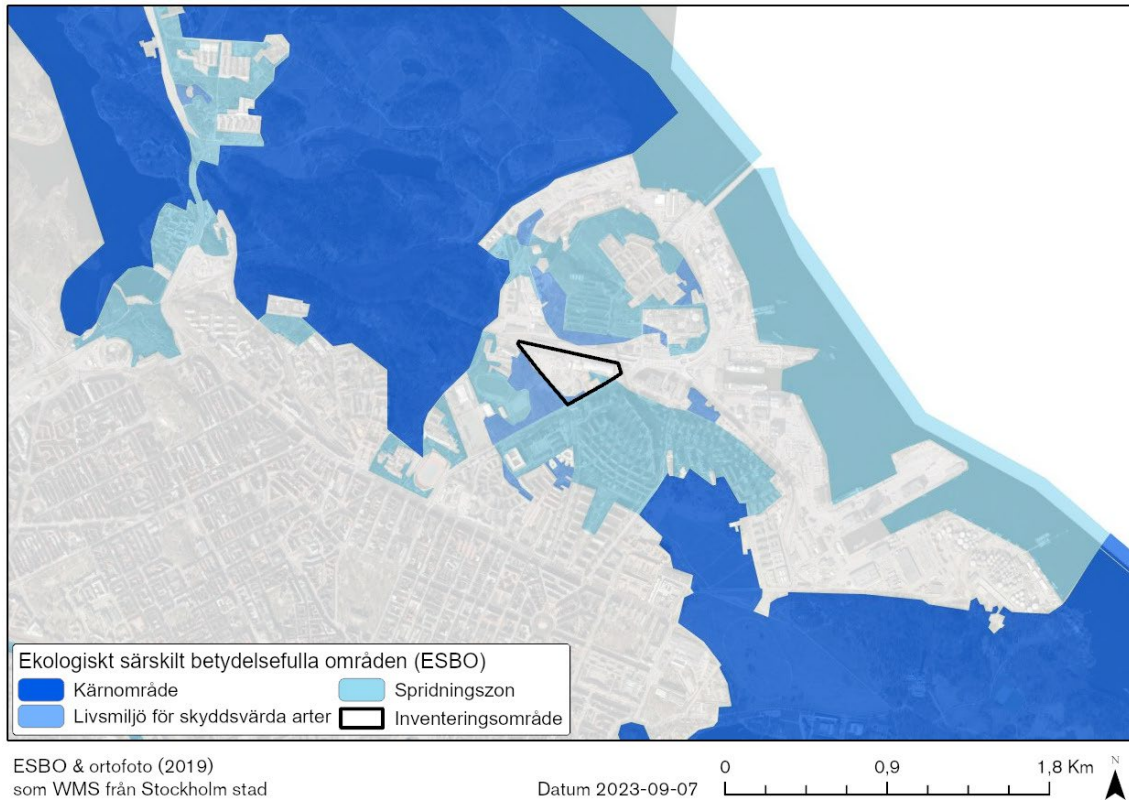
Målet med att arbeta med grön infrastruktur är att säkerställa att olika naturtyper och naturliga strukturer finns i landskapet, samt att dessa fördelar sig över landet på ett sådant sätt att den långsiktiga överlevnaden för arter och naturtyper är säker.

Att bevara och sköta om naturområden som är ekologiska värdekärnor är en grundläggande del av att bevara Stockholms ekologiska infrastruktur. En annan viktig del är att bevara fungerande ekologiska spridningssamband mellan dessa värdekärnor.

Metod

Nedan redovisas först material från Stockholms stads ESBO (ekologiskt särskilt betydelsefulla områden) och habitatnätverk, där data hämtats från Stockholms stads dataportal.

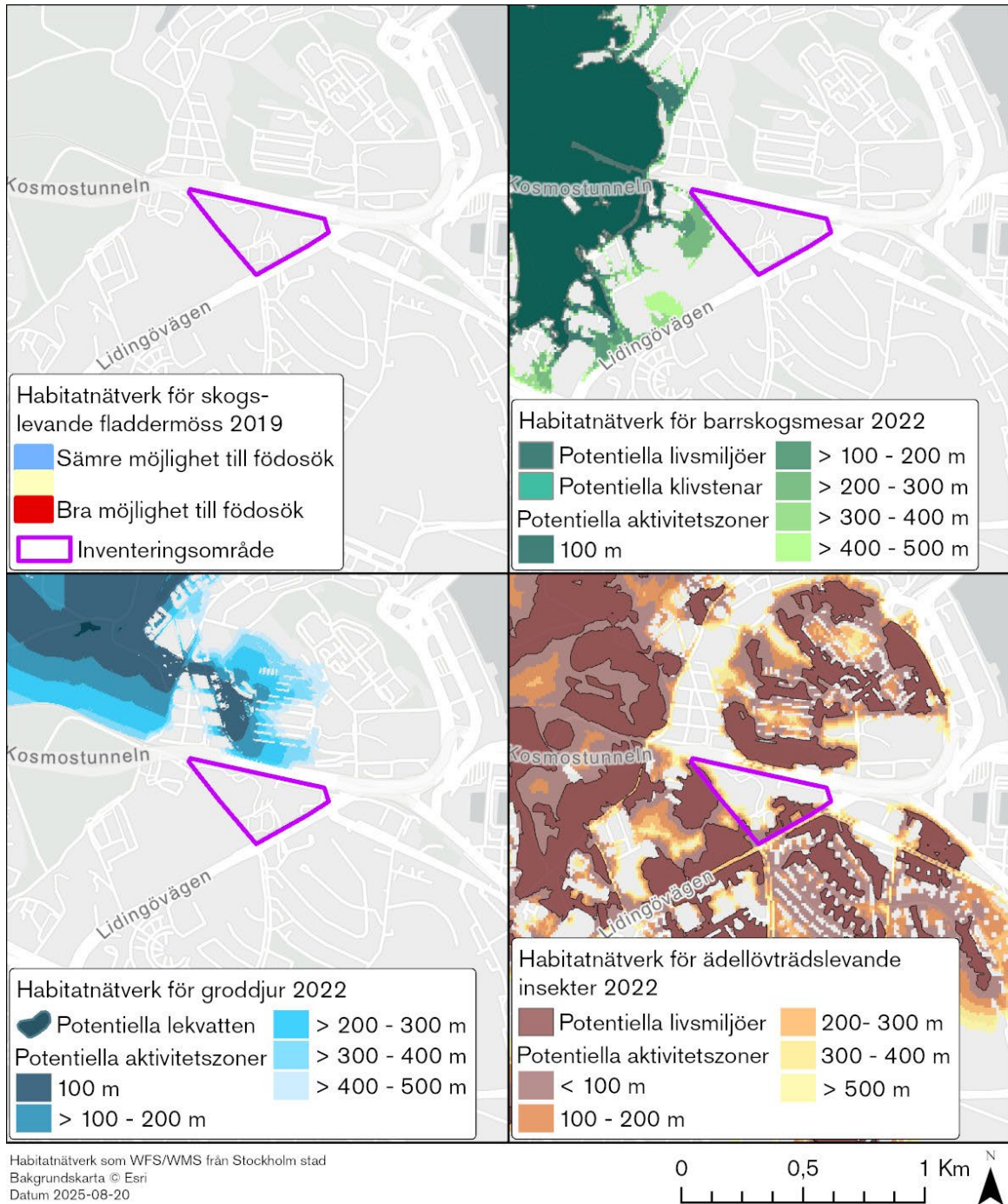
Resultat

Figur 10. Inventeringsområdets läge i förhållande till Stockholms stads nätverk för Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO). Inventeringsområdet ligger till större del utanför ESBO-områden, men mindre delar av områdets östra och södra spetsar är klassade som spridningszon i ESBO-nätverket.

ESBO (ekologiskt särskilt betydelsefulla områden)

I stadens ekologiska infrastruktur finns områden som har särskilt viktiga funktioner för växt- och djurlivet och som därmed starkt påverkar förutsättningarna för biologisk mångfald i staden. Ett sådant område kan vara särskilt rikt på arter men det kan också vara ett artfattigare område vars strategiska läge i landskapet gör det särskilt viktigt från ekologisk synpunkt (Stockholms stad 2014). Inventeringsområdet ligger inte inom något område som är del av ESBO-nätverket, utan ligger strax utanför ett område klassat som spridningszon (Figur 10).

Figur 11. Kartan visar hur inventeringsområdet ligger i förhållande till Stockholms stads habitatnätverk för skogslevande fladdermöss, barrskogsmesar, groddjur och eklevande insekter.

Habitatnätverk skogslevande fladdermöss

Hela inventeringsområdet är klassat som sämre möjlighet till födosök för skogslevande fladdermöss (Figur 11, Ecomom 2017). I och med att området till stora delar av närområdet utgörs av exploaterad mark och belysta öppna parker bedöms det inte ha några särskilda värden för skogslevande fladdermöss, dock kan de gamla hålträden i området ha värden som övervintringsplatser för olika fladdermusarter.

Habitatnätverk barrskogsmesar

Ingen del av området ligger inom habitatnätverket för barrskogsmesar (Figur 11), och livsmiljöer för barrskogsmesar saknas inom inventeringsområdet.

Habitatnätverk groddjur

Inventeringsområdet ligger inte inom något spridningsstråk för groddjur i Stadens habitatnätverk (Figur 11). Dammarna i västra delen av området utgör dock lämpliga groddjursmiljöer. Överlag bedöms spridningsmöjligheterna för groddjur i närområdet vara mycket ansträngda på grund av alla bilvägar som omger inventeringsområdet. Söderut mot skogsdungarna runt ryttarstadion finns dock viss spridningsmöjlighet.

Habitatnätverk eklevande insekter

Sydöstra delarna av området ligger inom ett kärnområde för ek i habitatnätverket för eklevande insekter (Figur 10). Flera ekar som bedöms vara av större betydelse för eklevande insekter finns i området, och värdefulla ekmiljöer finns på flera platser i närområdet samt vidare norrut och söderut över östra östermalm och södra Djurgården. Området ligger i nära anslutning till flera andra områden som är modellerade som av vikt för eklevande insekter.

Spridningssamband i ett sammanhang

Spridningssamband är inte enbart en produkt av vad som händer på en specifik plats, utan på vad som samlat händer i hela landskapet. Det medför att spridningssambanden kring Storängsbotten är kopplade till vad som händer i ekmiljöer i denna del av nordöstra Stockholm. För att spridningssamband ska bibehållas och företrädesvis förstärkas bör utpekade livsmiljöer och naturmiljöer som utgör så kallade klivstenar (stepping stones) i framför allt de viktigaste spridningskorridorerna undvaras från exploatering. Det är dessutom av stor vikt att föra en stadsplanering som inte enbart fokuserar på enskilda planers inverkan på spridningssambanden utan görs på den större skalan så att planers ackumulerande inverkan kan bedömas. Även till synes små planer tillsammans kan underminera och försvaga nätverket med negativa konsekvenser på spridningssambanden och stadens biologiska mångfald som följd.

Förslag till ytterligare utredningar

Följande kompletterande utredningar föreslås.

Utredningar med lagkrav

- **Fågelinventering.** Inventeringen av fåglar bör inriktas speciellt mot de skyddsvärda arter som är listade i fågeldirektivets bilaga 1 och/eller är rödlistade. Inventeringen syftar till att konstatera förekomst, häckningsstatus och möjliga respektive troliga eller säkerställda revir. Inventeringsområdet har flera hålträd, vilket utgör potentiella häckningsmiljöer för flera hotade fågelarter.

Referenser

Tryckta källor:

- Ecocom 2017. Landskapsanalys av potentiella fladdermushabitat i Stockholms stad – kartläggning av lämpliga habitat för fladdermöss.
- Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala.
- Höjer, Olle. & Hultengren, Svante. 2016. Rapport 5411. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Mörtberg, Ulla., Zetterberg, Andreas. & Gothnier, Mats. 2006. Landskapsekologisk analys i Stockholms stad: Metodutveckling med groddjur som exempel. Stockholm: Miljöförvaltningen, Stockholms stad.
- Mörtberg, Ulla., Zetterberg, Andreas. & Gothnier, Mats. 2007. Landskapsekologisk analys i Stockholms stad: Habitatnätverk för eklevande arter och barrskogsarter. Stockholm: Miljöförvaltningen, Stockholms stad.
- Naturvårdsverket, 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.
- Naturvårdsverket 2009. Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket, 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd - mål och åtgärder 2012–2016. Rapport 6496, Naturvårdsverket, Stockholm.
- Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Jönköping: Skogsstyrelsen.
- SFS 2007:845. Artskyddsförordning
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SS 199000:2014. Svenska Institutet för Standarder.
- SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000:2014. SIS-TR 199001:2014. Svenska Institutet för Standarder.
- SLU Artdatabanken. 2020. Rödlisade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala
- Widenfalk L., Sandberg L., Axelson T., Hammarström A., Jakobsson M. och Widenfalk O. 2018: Stockholm Stads Ekdatas: Uppdatering och komplettering. Greensway AB

Digitala källor:

- Artdatabanken 2023. Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter.
<https://artfakta.se/artbestamning/>
- Artportalen 2023. Artportalen, rapportssystem för arter. <http://www.artportalen.se/>
- Jordbruksverket 2023. Databasen TUVÅ, resultat av ängs- och betesmarksinventeringen.
- Lantmäteriet 2023. Historiska kartor, digitalt kartarkiv. <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/>
- Naturvårdsverket 2023. Skyddad natur, databas över skyddade områden.
<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Naturvårdsverket 2023. Samråd om åtgärder på särskilt skyddsvärda träd.
<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Samhallsplanering/Samrad-vid-andring-av-naturmiljon/sarskilt-skyddsvarda-trad/>
- SGU 2023. Sveriges Geologiska Undersökning, kartvisaren. <https://apps.sgu.se/kartvisare>